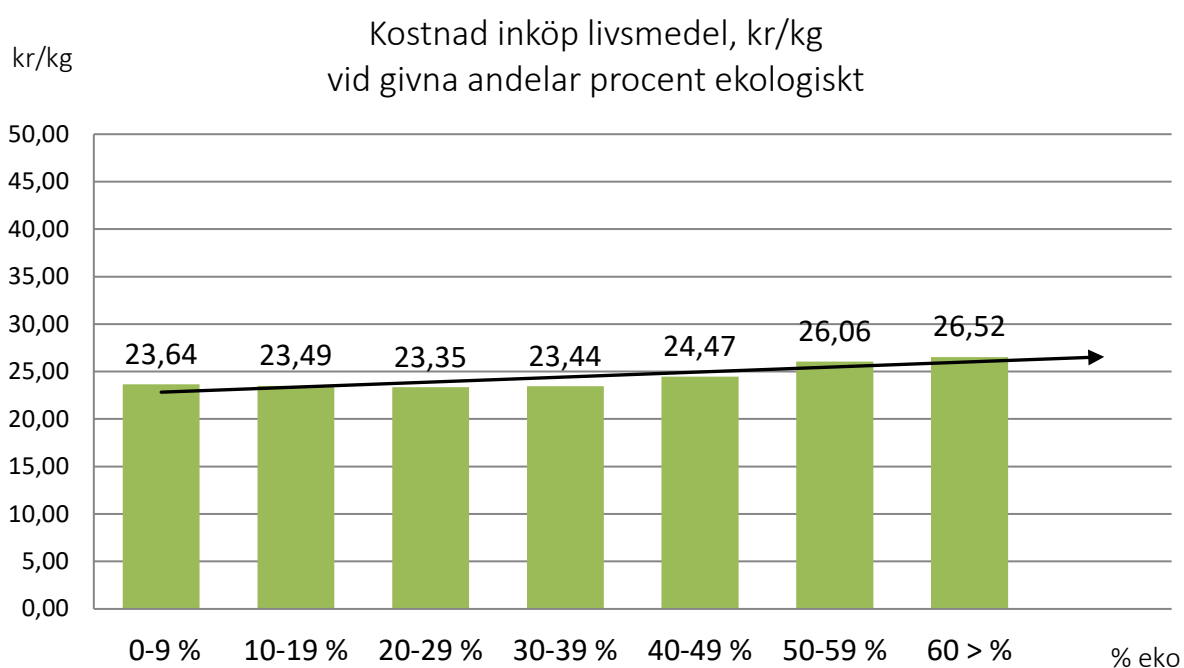

60 PROCENT EKOLOGISK OFFENTLIG KONSUMTION 2030

Vad är merkostnaden för 60 procent ekologisk konsumtion?

Eko-Mat Centrum

18 mars 2019

60 PROCENT EKOLOGISKT I OFFENTLIG SEKTOR

Vad är merkostnaden för 60 procent ekologiskt i offentlig sektor?

Bakgrund

Ekomatcentrum kartlägger utvecklingen av ekologiska inköp i offentlig sektor sedan 1999. Varje år samlar föreningen in statistik från landets alla kommuner och regioner avseende ekologiska andelar av totalt inköpt mat i verksamheterna. Vi följer även vilka miljö- och hållbarhets-mål som finns i landets kommuner och regioner för ekologiskt, svekologiskt och Co2e. Resultaten redovisas årligen i rapporten "Ekomatcentrum marknadsrapport, Ekologiskt i offentlig sektor år X".

Den ekologiska inköpsandelen summerades till 36 procent av totala livsmedelsinköp i offentlig sektor 2017. Året innan var andelen 33 procent.

Ekoutvecklingen i kommuner och regioner 2003–2017

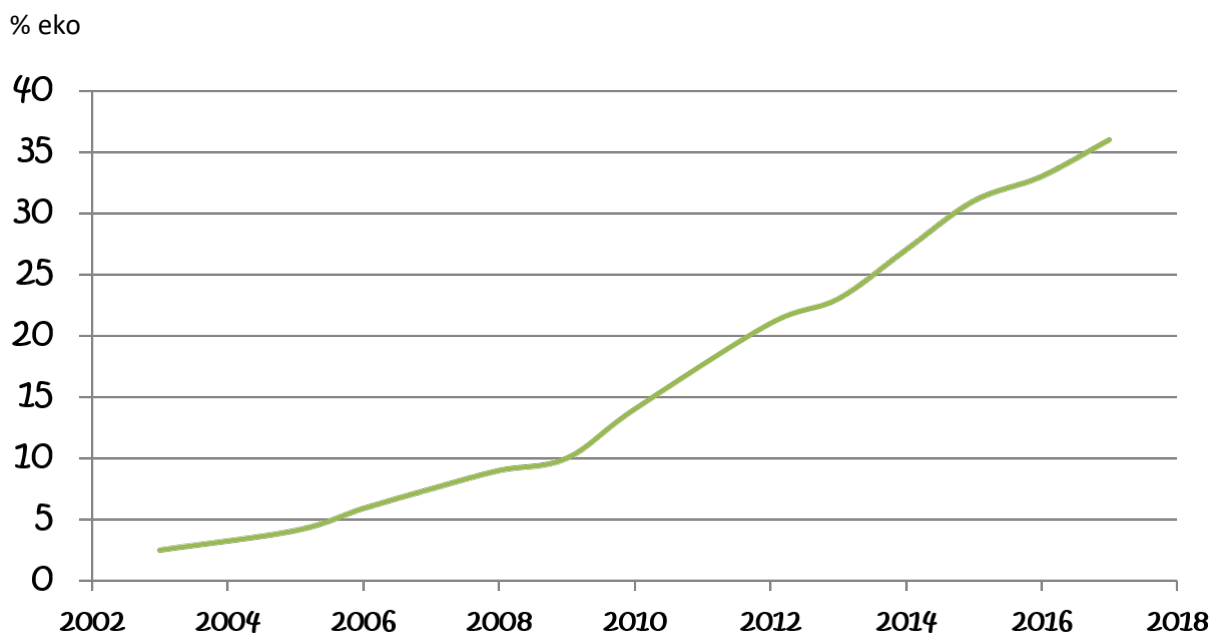

Diagram 1

Utvecklingen av andelen ekologiska inköp, i kr, i kommuner och regioner år 2003 – 2017.

Källa: Ekomatcentrum, DKAB Service och WZ Data

Totalt finns det 290 kommuner och 21 regioner i Sverige. Genomsnittet för ekologiska inköp i de 21 regionerna var 41 procent ekologiskt 2017. I kommunerna var den genomsnittliga ekoandelen 36 procent. De bästa kommunerna har över 80 procent ekologiska inköp, de sämsta har bara några enstaka procent. Den bästa regionen ligger på närmare 60 procent, den sämsta har strax under 20 procent ekologiskt. Om vi jämför de svenska resultaten i offentlig sektor med våra grannländer Finland, Danmark och Norge så ligger vi bäst till. 2016 redovisade Sverige 33 procent ekologiska inköp, Danmark 20 procent, Finland 10 procent och Norge ca 1 procent.

Livsmedelsstrategin och de nationella ekomålen

2017 kom en ny Livsmedelsstrategi för Sverige. [Kortversion: En livsmedelsstrategi för Sverige.](#)

Visionen i livsmedelsstrategin är att till 2030 ska den svenska livsmedelskedjan vara globalt konkurrenskraftig, innovativ, hållbar och attraktiv att verka inom.

”Målen för arbetet med en livsmedelsstrategi är att främja en konkurrenskraftig livsmedelsproduktion i Sverige och därmed öka innovationskraften, sysselsättningen, lönsamheten, produktionen och exporten, samtidigt som de relevanta nationella miljömålen nås.”

Dessutom formulerades två inriktningsmål för ekologiskt av regeringen. Produktionsmålet är att 30 procent av jordbruksmarken ska vara ekologisk till 2030 och att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska vara ekologisk till 2030.

Jordbruksverket har tillsammans med representanter från olika delar i Livsmedelskedjan tagit fram en åtgärdsplan för att främja regeringens mål om 30 procent ekologisk jordbruksareal och 60 procent ekologisk offentlig konsumtion år 2030.

Ekomatcentrum har fått uppdraget att följa upp utvecklingen av ekologisk konsumtion i offentlig sektor genom en årlig insamling av statistik och benchmarking under 2018 och 2019.

Vad blir merkostnaden för 60 procent ekologiskt i offentlig sektor?

Eftersom ekologiskt kostar mer än oekologiskt är det många som ifrågasätter regeringens mål och de ekonomiska konsekvenserna för skattebetalarna. Vad blir egentligen de samhällsekonomiska kostnaderna att nå 60 procentmålet för offentlig sektor?

Flera debattörer, ledarskribenter, lantbrukare och forskare har skarpt ifrågasatt nyttan av att satsa på ekologiskt. Framför allt har klimatnyttan och kostnaderna ifrågasatts. Flera mer eller mindre seriösa försök har gjorts på att beräkna merkostnaderna för den ekologiska maten i offentlig sektor.

Politikerna vill med all rätt veta vad det kommer att kosta deras kommun eller region att nå 60 procent ekologiska inköp till 2030. Några kommuner och regioner har redan nått 60 procent och vill veta vad det kostar att gå vidare till 100 procent.

Vad är merkostnaden för ekologiskt?

Många prisjämförelser, främst i detaljhandeln, har genomförts under årens lopp av olika aktörer*. De visar att merkostnaden för ekologiskt ligger någonstans mellan 15 och 30 procent, beroende på hur, vad och var man jämfört.

Att ekologiskt oftast kostar mer än oekologiskt är ingen nyhet. Främsta förklaringen är att den ekologiska produktionen bär sina egna miljökostnader till skillnad från den oekologiska, där merkostnaderna för miljöpåverkan betalas via skattsedel.

Merkostnaden för ekologiskt i offentlig sektor

Merkostnaden för 60 procent ekologiskt är 2,5–2,9 kr/kg eller 10–12 procent.

Vi har utgått ifrån 2017 års inköpsstatistik i 155 av landets 290 kommuner och använt livsmedelskostnaderna i kr/kg som nyckeltal. Genomsnittskostnaden räknat i kr/kg var 24,02 kr för samtliga 155 kommuner 2017. Lägst kostnad per/kg hade gruppen med 30–39 % ekologiskt, 23,35 kr/kg. Högst kostnad/kg hade gruppen med 60 > % ekologiska inköp, 26,52 kr/kg.

Merkostnaden för en kommun som har minst 60 procent ekologiska inköp var 2,9 kr/kg inköpta livsmedel jämfört med gruppen 0–9% ekologiskt. Det motsvarar ca 12 procent i merkostnad.

Jämför man genomsnittskostnaden för alla 155 kommuner med kostnaden i gruppen 60 > % är merkostnaden 2,5 kr/kg, dvs ca 10 procent.

Kommuner indelade gruppvis efter %-andel ekologiskt

Andel eko	Genomsnitt livsmedelskostnad kr/kg
0–9 %	23,64
10–19 %	23,49
20–29 %	23,35
30–39 %	23,44
40–49 %	24,47
50–59 %	26,06
60 > %	26,52
0–60 > %	24,02

Tabell 1

155 kommuner indelade i 7 grupper utifrån %-andel ekologiskt. Genomsnittskostnaden för livsmedelsinköpen i respektive grupp, redovisas i kr/kg. Genomsnittet för alla 155 kommunerna redovisas i det grå fältet längst ned i tabellen. Källa: Ekomatcentrum, DKAB Service och WZ Data

Beräkningsmodell för uppskalning av ekoinköp i 155 kommuner

Tabell 1 ovan kan användas som modell eller mall för att beräkna merkostnaderna för en uppskalning av andel ekologiska inköp i en kommun. Dock ska man väga in att ökade inköp av ekologiskt måste kombineras med andra åtgärder som håller nere kostnaderna. Åtgärder såsom minskat svinn, mer vegetabilier och mindre med kött i måltiderna, ett bra upphandlingsavtal, minimerade inköp utanför avtal, kompetensutveckling av personal mm. Att bara byta ut oekologiskt mot ekologiskt kostar naturligtvis mycket mer än vad tabellen ovan visar. Förmodligen är 25–30 procent* ett direkt svar på vad merkostnaden kan bli utan andra åtgärder. Men i kombination med ovan nämnda åtgärder kan kostnaderna för höga andelar ekologiskt hållas på en rimlig nivå.

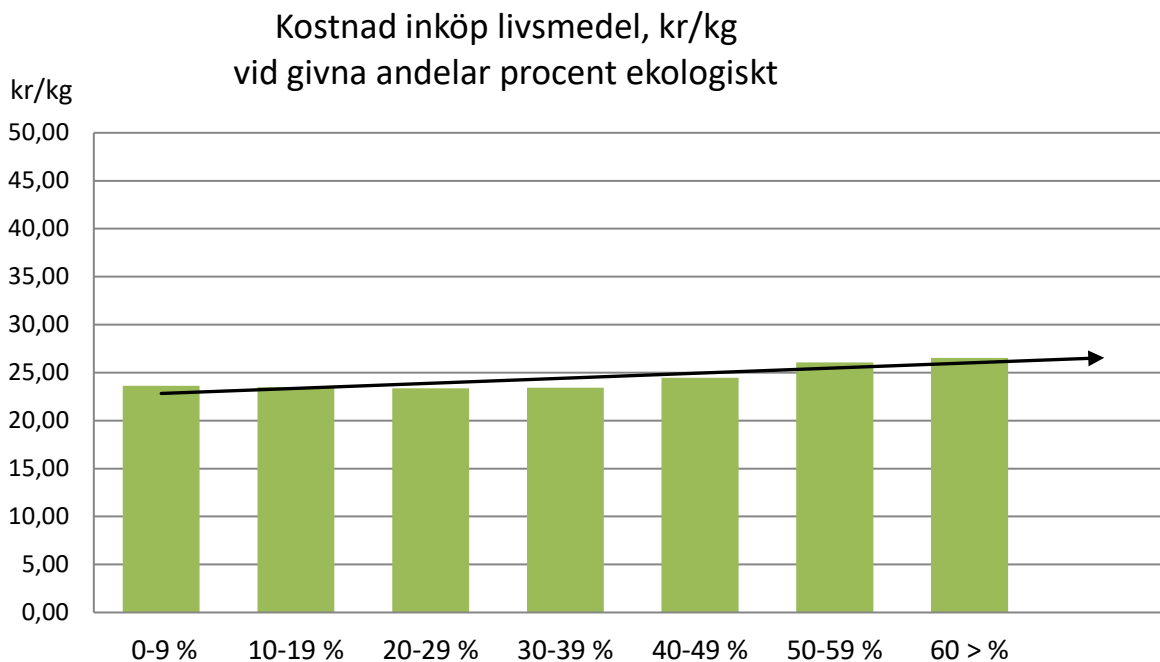

Diagram 2.

Beskriver Kostnaderna för inköp av livsmedel i kr/kg i 155 kommuner. Kommunerna är uppdelade i 7 block, utifrån andelar ekologiska inköp. Källa: Ekomatcentrum, DKAB Service och WZ Data

Vi kan konstatera att korrelationen mellan ökad andel eko och ökade kostnader i kommunerna är svag (diagram 3 nedan). Det innebär att det inte finns något direkt starkt samband mellan höga andelar ekologiskt och höga livsmedelskostnader.

Det finns exempelvis kommuner med mycket låga ekoandelar och höga livsmedelskostnader/kg, t.o.m. högre livsmedelskostnader än kommuner med dryga 60 procent ekologiska inköp. Att korrelationen är svag innebär att det förmodligen finns andra åtgärder som förklarar att merkostnaden för höga andelar ekologiskt inte är särskilt stor. Parallella åtgärder som vi tror bidrar till att hålla nere livsmedelskostnaderna i kommuner med höga andelar ekologiskt kan vara säsonganpassning, mer vegetabilier och mindre kött i måltiderna, åtgärder som minskat svinnet, noggrann måltidplanering, bra avtal med grossister etc.

Kommuner med höga ekologiska inköpsandelar verkar helt enkelt mer engagerade i att servera hållbar och klimatsmart mat och jobbar aktivt på flera plan för att hålla kostnaderna nere för det ekologiska.

Sannolikheten är stor att höga andelar ekologiskt bidrar till flera positiva miljö- och klimat-effekter. Några exempel är aktivt arbete med att minska svinnet och att mer klimatsmart mat serveras genom att minska på köttet och öka på vegetabilierna. Tror skriver vi, eftersom vi i denna undersökning inte studerat hur dessa åtgärder rent konkret bidrar till minskade merkostnader för ekologiska inköp i kommunerna. Vi har begränsat vår undersökning till att studera merkostnader i kr/kg.

Faktiskt merkostnad för livsmedelsinköp i procent relaterat till andel ekologiskt i procent.

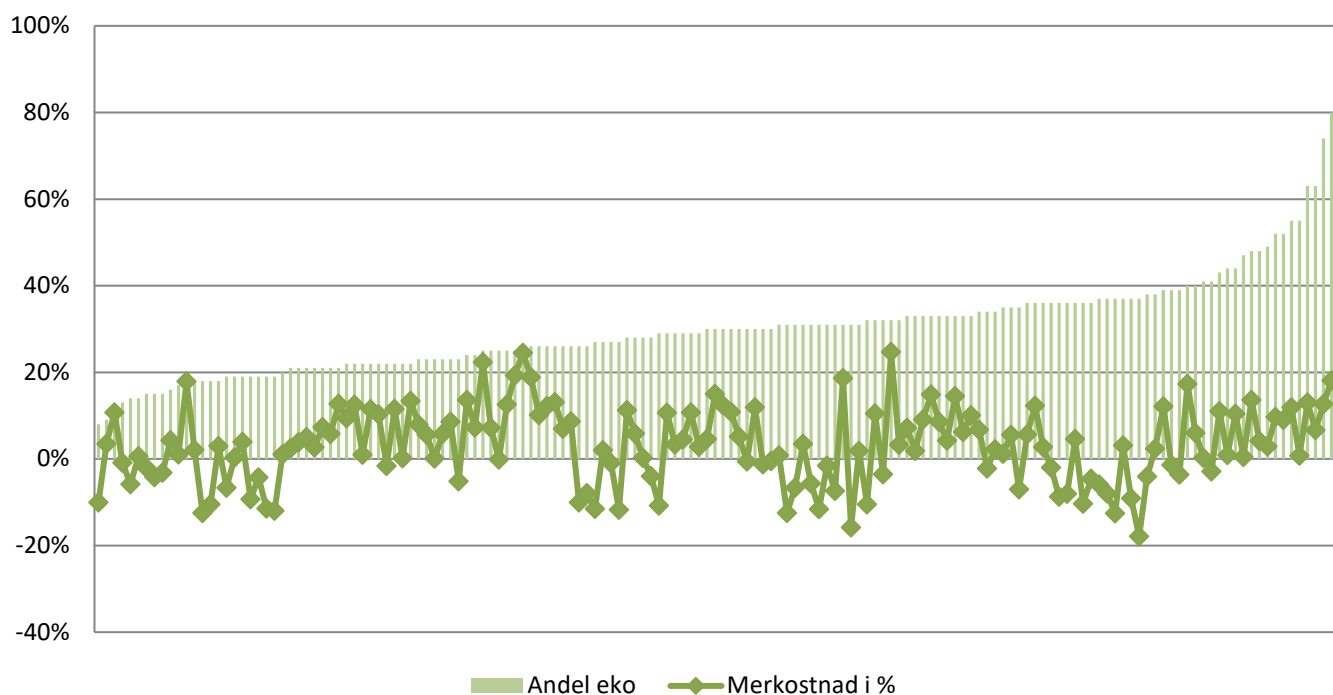

Diagram 3.

Andel ekologiskt i 155 kommuner 2017 samt deras faktiska merkostnader för livsmedelsinköp i procent. Merkostnad är ställd i relation till genomsnittskostnaden kommunernas livsmedelsinköp i kr/kg 2017. Källa: Ekomatcentrum, DKAB Service och WZ Data.

Slutsats

Ekologiska livsmedel kostar mer än oekologiska. Flera prisstudier* har visat att merkostnaden ligger mellan 25–30 procent i genomsnitt för ekologiska livsmedel.

Merkostnaden för att öka andelen ekologiskt i kommunerna, till det nationella målet 60 procent till 2030, är cirka 12 procent, om man ökar från några enstaka procent ekologiskt till 60. Detta är under förutsättning att andra åtgärder kompletterar de ökade ekologiska inköpen. Andra åtgärder som håller nere kostnaderna för ökade ekologiska inköp är bland annat:

- Ökad andel vegetabilier i måltiderna.
- Minskad andel kött i måltiderna.
- Säsongsanpassning.
- Minskat svinn i produktion, servering och på tallrik.
- Genomtänkt och förutseende måltidsplanering.
- Bra avtal med många ekologiska produkter som enda val.
- Minskade inköp utanför avtalet.

Slutsatsen är således att en ökning från nuvarande 36 procent ekologiskt till 60 procent i offentlig sektor kan göras med rimliga kostnadsökningar om man samtidigt kombinerar de ökade inköpen med ovan listade åtgärder. Att enbart öka inköpen utan andra åtgärder leder förmodligen till en kostnadsökning på 25–30 procent (eller ännu mer) som flera prisjämförelser visar*.

*Länkar till jämförelser av priser på ekologiskt kontra oekologiskt i livsmedelsbutik.

<https://www.husligheter.se/2017/03/26/hur-mycket-mer-kostar-egentligen-ekologisk-mat/>

<https://www.pro.se/Leva--bo/PROs-prisundersokningar/Prisundersokning-2016/>

<https://www.aktuellhallbarhet.se/sa-mycket-dyrare-ar-det-att-ata-ekologiskt/>

<https://www.gp.se/livsstil/konsument/ekomaten-fortsatt-dyrare-1.4143799>

https://www.food-supply.se/article/view/235472/prisras_for_ekologisk_matkasse

Anna Eklund & Eva Fröman

13 mars 2019

Ekomatcentrum

Håven 2

193 41 Sigtuna

www.ekomatcentrumn.se

info@ekomatcentrum.se

Tel: 070-779 59 90